

Marek KIMMEL

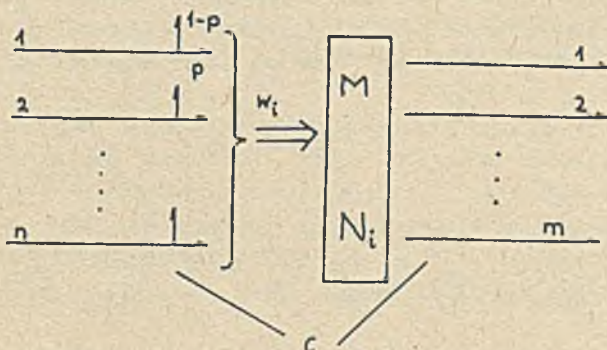
Instytut Automatyki Politechniki Śląskiej

ZASTOSOWANIE TEORII PROCESÓW MARKOWA
DO BADANIA GRANICZNYCH PROCESÓW DISKRETNÝCH

Streszczenie. Zbadano własności pewnej klasy procesów dyskretnych, opierając się na modelu w postaci łańcucha Markowa z przeliczalną przestrzenią stanu. Udowodniono twierdzenie graniczne dla pewnych wariantów procesu.

1. WPROWADZENIE

W wielu procesach przemysłowych o charakterze dyskretnym występuje system linii montażowych przedstawiony schematycznie na rysunku 1, zwany węzłem montażu [2]. W systemie tym n linii montażowych (identycznych) dostarcza synchronicznie półprodukty, w odstępach czasu równych c (tzw. cykl linii). Półprodukty te są kontrolowane (przyjęto, że czas kontroli jest zaniedbywalny), a następnie egzemplarze bez usterek kierowane są do magazynu M , skąd odbierane są przez m ($m < n$) linii montażowych, poruszających się z cyklem równym również c .

Rys. 1. System linii montażowych

Zakłada się, że każdy z półproduktów dostarczonych przez jedną z linii "wejściowych" ma usterkę z prawdopodobieństwem $a = 1-p$ oraz, że mechanizm powstawania usterek jest czysto losowy. Wystąpienie usterki w danym

egzemplarzu na danej linii jest niezależne od faktu wystąpienia usterki w pozostałych egzemplarzach półproduktu na dowolnej linii. Oznaczmy przez N_1 liczbę egzemplarzy półproduktu znajdujących się w magazynie w chwili t . Jeżeli pominiemy koszty transportu wewnątrz magazynu (lub, co na jedno wychodzi, założymy, że są stałe), wówczas łatwo sprawdzić, że obowiązuje zależność rekurencyjna:

$$N_{1+1} = \max\{N_1 + w_{1+1} - m; 0\}, \quad 1 = 0, 1, 2, \dots \quad (1)$$

gdzie w_1 jest zmienną losową o rozkładzie Bernoulliego o parametrach (n, p) . Rozkłady zmiennych losowych N_1 mają znaczenie przy projektowaniu węzła; rzutują one w oczywisty sposób na projektowaną wielkość magazynu.

Jest również widoczne, że opisany system jest czasowo-dyskretnym układem obsługi masowej z m kanałami obsługi, strumieniem wejściowym z możliwością zgłoszeń wielokrotnych i deterministycznym czasem obsługi równym c [4]. W związku z tym można by zastosować do analizy systemu ogólną teorię systemów obsługi masowej.

Ogólne metody teorii kolejek i tam [6] pozwalają jednak zwykle na znalezienie rozkładów granicznych w formie niejawnej (np. uwikłanych w równaniu funkcjonalnym). Otrzymanie ich w postaci jawnej jest zwykle trudne (por. uwagi na ten temat w [6]). Dlatego w pracy niniejszej użyto metody bezpośredniej, bazując na spostrzeżeniu, że ciąg $\{N_t\}$ jest łańcuchem Markowa o przeliczalnej przestrzeni stanów. Wypisanie jawnej postaci macierzy prawdopodobieństw przejścia tego łańcucha pozwala również łatwo modelować zjawiska przejściowe w systemie (1).

W punkcie 2 pracy przedstawiono opis dynamiki procesu w postaci wzoru rekurencyjnego dla funkcji tworzącej prawdopodobieństwa. W punkcie 3 rozważa się rozkłady graniczne N_1 w szczególnym przypadku $m = 1$; w punkcie 4 - dla $m = 2$, $n = 3$. Punkt 6 zawiera uwagi dotyczące przypadku ogólnego.

Przytoczymy jeszcze parę definicji, twierdzenie dotyczące łańcuchów Markowa i twierdzenie dotyczące funkcji tworzących. Rozpatrzmy jednorodny łańcuch Markowa z dyskretnym czasem i ze zbiorem stanów $I = \{0, 1, 2, \dots\}$. Niech π_{ij}^t będzie prawdopodobieństwem przejścia ze stanu i do stanu j w czasie $t \in T$, gdzie $T = \{1, 2, \dots\}$. Rozkład prawdopodobieństwa $\rho_1 = (\rho^0, \rho^1, \dots)$ na I nazywa się stacjonarnym, jeśli $\rho^j = \sum_{i \geq 0} \rho^i \pi_{ij}^t$ dla wszystkich $j \geq 0$, $t \in T$.

Definicja 1 [4, s. 72]. łańcuch Markowa nazywa się kontrakcją, jeśli dla dowolnej pary stanów i_1 oraz i_2 istnieje stan j oraz chwila $t \in T$ taka, że

$$\pi_{i_1 j}^t > 0 \quad \text{oraz} \quad \pi_{i_2 j}^t > 0. \quad (2)$$

Definicja 2 [4, s. 73]. Łańcuch Markowa nazywa się nierzywiedlny, jeśli dla dowolnej pary stanów i, j istnieje $t \in T$ takie, że $\mathcal{P}_{ij}^t > 0$

Twierdzenie 1 [4, s. 73]. Załóżmy, że istnieje rozkład stacjonarny $\rho = (\rho^0, \rho^1, \dots)$. Wtedy następujące zdanie są równoważne:

a) $\lim_{t \rightarrow \infty} \mathcal{P}_{ij}^t = \rho^j > 0$ dla dowolnych i, j .

b) łańcuch jest kontrakcją i jest nierzywiedlny.

Definicja 3 [1]. Funkcja tworząca prawdopodobieństwa (FTP) rozkładu $\rho = (\rho^0, \rho^1, \dots)$ jest to funkcja analityczna $G(s)$ zmiennej rzeczywistej $s \in [0, 1]$, określona wzorem:

$$G(s) = \sum_{i \geq 0} \rho^i s^i. \quad (3)$$

Twierdzenie 2 [1]. Funkcja analityczna $G(s)$ zmiennej $s \in [0, 1]$ jest FTP pewnego rozkładu $\rho = (\rho^0, \rho^1, \dots)$ wtedy i tylko wtedy, jeżeli:

a) $G(1) = 1$,

b) współczynniki rozwinięcia $G(s)$ w szereg Taylora wokół $s = 0$ są nieujemne.

Zachodzi również:

$$\rho^1 = \frac{d^1 G(0)}{ds^1}. \quad (4)$$

$$E[N(N-1)\dots(N-i+1)] = \lim_{s \rightarrow 1^-} \frac{d^i G(s)}{ds^i}. \quad (5)$$

gdzie zmienna losowa N ma rozkład ρ . Ciąg rozkładów $\{\rho_i\}$ dąży do rozkładu ρ (przy $i \rightarrow \infty$) wtedy i tylko wtedy, jeżeli ciąg FTP $\{G_i(s)\}$ rozkładów ρ_i dąży do FTP $G(s)$; $G(s)$ jest FTP rozkładu ρ .

2. DYNAMIKA PROCESU $\{N_i\}$

Elementarne rozważania związane ze wzorem (1) i z rozkładem Bernoulliego wskazują, że nieskończona macierz $\mathcal{P} = [\mathcal{P}_{rs}^1] = [\mathcal{P}_{rs}]$ prawdopodobieństw przejścia łańcucha $\{N_i\}$ ma elementy dane wzorami:

$$\mathcal{P}_{rs} = \begin{cases} p^{s+r+m} q^{n-s+r-m} \binom{n}{s-r+m}; & r-m \leq s \leq r-m+n, \\ 0 & ; \text{ dla pozostałych } s, \end{cases} \quad (6)$$

dla $r \geq m$; oraz:

$$\mathcal{H}_{rs} = \begin{cases} \sum_{l=0}^{m-r} p^l q^{n-l} \binom{n}{l}; & s = 0, \\ p^{s-r+m} q^{n-s+r-m} \binom{n}{s-r+m}; & 1 \leq s \leq r-m+n, \\ \text{dla pozostałych } s. \end{cases} \quad (7)$$

dla $0 \leq r \leq m-1$. Jest to macierz pasmowa o szerokości pasma równej $n+1$.

Oznaczmy rozkład zmiennej losowej N_1 przez $\varphi_1 = (\varphi_1^0, \varphi_1^1, \dots)$, a FTP rozkładu φ_1 - przez $G_1(s)$. Zachodzi następujące twierdzenie.

Twierdzenie 3. Przy wymienionych wyżej założeniach zachodzi:

$$G_{1+1}(s) = \frac{(sp+q)^n}{s^m} G_1(s) + \sum_{r=0}^{m-1} \varphi_1^r \left[\sum_{u=0}^{m-r} p^u q^{n-u} \binom{n}{u} \left(1 - \frac{s+u+r}{s}\right) \right]. \quad (8)$$

Dowód. Zastosowanie definicji FTP $G_{1+1}(s)$, wzoru:

$$\varphi_{1+1}^t = \sum_{r=0}^{\infty} \varphi_1^r \mathcal{H}_{rt}$$

oraz zmiana kolejności sumowania w sumach dwukrotnych dowodzą, że:

$$G_{1+1}(s) = A + B,$$

gdzie

$$A = \sum_{r=m}^{\infty} \varphi_1^r \left[\sum_{t=r-m}^{r+m+n} p^{t-r+m} q^{n-t+r-m} \binom{n}{t-r+m} s^t \right],$$

$$B = \sum_{r=0}^{m-1} \varphi_1^r \left[\sum_{l=0}^{m-r} p^l q^{n-l} \binom{n}{l} + \sum_{t=1}^{r-m+n} p^{t-r+m} q^{n-t+r-m} \binom{n}{t-r+m} s^t \right].$$

Zamiana wskaźnika sumacyjnego t w sumach wewnętrznych według wzoru $u = t - r + m$ dowodzi słuszności wzoru (8). $\square$

Rekurencyjna zależność (8) pozwala modelować ewolucję rozkładów φ_1 , przy zadanym rozkładzie początkowym φ_0 . Jest to jednak niewygodne i dosyć trudne do zaprogramowania na komputerze. W praktyce wygodniej jest stosować bezpośrednio równania (6), (7).

Właściwym zastosowaniem wzoru (8) jest wykorzystanie go do znalezienia postaci FTP $G(s)$ rozkładu granicznego, do którego dążą rozkłady ρ_1 przy $i \rightarrow \infty$. Istotnie, jeżeli taki rozkład istnieje, wówczas (na mocy tw. 2) $G_1(s) \rightarrow G(s)$. Przechodząc do granicy w (8) i dokonując odpowiednich przekształceń otrzymujemy:

$$G(s) = \frac{\sum_{r=0}^{m-1} \rho^r \left[\sum_{u=0}^{m-r} p^u q^{n-u} \binom{n}{u} (s^m - s^{r+u}) \right]}{s^m - (ps+q)^n} \quad (9)$$

jeżeli rozkład graniczny $\rho = (\rho^0, \rho^1, \dots)$ istnieje.

Uwaga. Łańcuch $\{N_1\}$ jest nieprzywydlny i jest kontrakcją; łatwo tego dowiedzieć, korzystając ze wzoru (1). Tak więc, na mocy twierdzenia 1, wystarczy wykazać, że istnieje rozkład stacjonarny z FTP daną wzorem (9). Rozkład ten istnieje wtedy i tylko wtedy, kiedy funkcja $G(s)$ określona wzorem (9) jest rzeczywiście FTP pewnego rozkładu.

Rozważmy dwa przypadki, w których można to wykazać.

3. PRZYPADEK $m = 1$

Wzór (9) przybiera obecnie postać:

$$G(s) = \frac{\rho^0 q^n (s-1)}{s - (ps+q)^n}. \quad (10)$$

Wyłączenie czynnika $(s-1)$ z mianownika funkcji (por. [3], gdzie ten sam problem wynikł z nieco innego modelu) i zastosowanie wzoru na sumę nieskończonego szeregu geometrycznego pozwala wykazać, że zachodzi warunek (b) twierdzenia 2, o ile tylko $p < 1/n$. Stosując regułę de l'Hospitala przy przejściu granicznym $s \rightarrow 1^-$, można się przekonać, że $G(1) = 1$ dla:

$$\rho^0 = \frac{1 - np}{q^n}. \quad (11)$$

o ile tylko $p < 1/n$. Uwzględniając uwagę z punktu 2 i warunek (a) twierdzenia 2, otrzymujemy kolejny rezultat.

Twierdzenie 4. Jeżeli $m = 1$, $p < 1/n$, wówczas istnieje rozkład graniczny ρ łańcucha $\{N_1\}$, przy czym FTP $G(s)$ rozkładu ρ dana jest wzorami (10) i (11).

Wniosek 1. Zastosowanie wzoru (5) pozwala stwierdzić, że

$$E(N_{\infty}) = \sum_{i \geq 0} i \rho^i = \frac{n(n-1)\rho^2}{2(1-n\rho)} \quad (12)$$

Wartość oczekiwana "w stanie ustalonym", liczby półproduktów w magazynie dąży więc do nieskończoności przy $\rho \rightarrow 1/n$. Jest to zgodne z intuicją. System obsługi "zatyka" się, jeżeli intensywność strumienia zgłoszeń $\frac{\rho n}{c}$ zrównuje się z prędkością obsługi $\frac{1}{c}$. Podobne wzory obowiązują dla wyższych momentów. Wyniki badań symulacyjnych, ilustrujących przebiegi przejściowe (przed ustaleniem się rozkładu granicznego) zamieszczono w pracach [2, 3].

4. PRZYPADEK $m = 3, n = 3$

Podamy obecnie sposób rozumowania, który przy odpowiednio większych komplikacjach zapisu może posłużyć do rozwiązania zadania w przypadku ogólnym. Zauważmy na wstępie, że $G(s)$ (wzór (9)) przybiera obecnie postać:

$$G(s) = \frac{(s-1) [s(3\rho^0 p q^2 + \rho^1 q^3) + (s+1)\rho^0 q^3]}{s^2 - (\rho s + q)^3} \quad (13)$$

W przeciwieństwie do wzoru (19), trudno jest obecnie sprawdzić warunek (b) twierdzenia 2. Warunek (a) prowadzi natomiast do zależności:

$$\rho^0(2q^3 + 3\rho q^2) + \rho^1 q^3 = 2 - 3\rho. \quad (14)$$

która ma sens probabilistyczny o ile tylko $\rho < \frac{2}{3}$. Sprawdzenie istnienia rozkładu stacjonarnego wymaga sięgnięcia do równań (6), (7). Wynika z nich, że rozkład stacjonarny musi spełniać nieskończony układ równań:

$$\rho^0 = (q^3 + 3\rho q^2 + 3\rho^2 q)\rho^0 + (q^3 + 3\rho q^2)\rho^1 + q^3 \rho^2, \quad (15)$$

$$\rho^{r+1} = \rho^3 \rho^r + 3\rho^2 q \rho^{r+1} + 3\rho q^2 \rho^{r+2} + q^3 \rho^{r+3}, \quad r = 0, 1, \dots$$

lub równoważny:

$$\rho^2 = \frac{1}{q} (1 - q^3 - 3\rho q^2) \rho^0 - \frac{1}{q} (q^3 + 3\rho q^2) \rho^1, \quad (16)$$

$$\rho^{r+3} = -\frac{3\rho}{q} \rho^{r+2} + \frac{1 - 3\rho^2 q}{q} \rho^{r+1} - \left(\frac{\rho}{q}\right)^3 \rho^r, \quad r = 0, 1, 2, \dots$$

Zdefiniujemy wektor kolumnowy $\phi^r = (\rho^{r+2}, \rho^{r+1}, \rho^r)^T$ oraz macierz kwadratową:

$$\mathcal{A} = \begin{bmatrix} -3\left(\frac{p}{q}\right) & \frac{1-3p^2q}{q^3} & -\left(\frac{p}{q}\right)^3 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} \quad (17)$$

Oczywiście:

$$\phi^{r+1} = \mathcal{A} \phi^r \quad r = 0, 1, \dots, \quad (18)$$

$$\phi^r = \mathcal{A}^r \phi^0.$$

Macierz $\mathcal{A}$ ma następujące wartości własne:

$$\lambda_1 = 1, \quad \lambda_{2,3} = \left[(3p^2q + q^3 - 1) \mp \sqrt{(1 - 3p^2q - p^3)^2 + 4p^3q^3} \right] / 2q^3.$$

Jak wiadomo [5. s. 58] zachodzi:

$$\mathcal{A}^r = X H^r X^{-1}, \quad (19)$$

gdzie X jest macierzą utworzoną z wektorów własnych macierzy $\mathcal{A}$, natomiast H jest macierzą diagonalną: $H = \text{diag}(\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3)$. Zastosowanie wzorów (18), (19) i wykonanie żmudnych, chociaż elementarnych przekształceń pozwala stwierdzić, po odstawieniu ρ^2 ze wzoru (16), że:

$$\rho^{2+r} = A + B\lambda_2^{r+2} + C\lambda_3^{r+2}, \quad (20)$$

gdzie:

$$A = \frac{1}{D} \left\{ \left[(\lambda_2 - \lambda_3) \left(\frac{p}{q}\right)^3 + \lambda_2 \lambda_3 (\lambda_2 - \lambda_3) \right] \rho^0 + \left[\lambda_3^2 - \lambda_2^2 - \frac{\lambda_2 - \lambda_3}{q^3} (q^3 + 3pq^2) \right] \rho^1 \right\},$$

$$B = \frac{1}{D} \left\{ \left[(\lambda_3 - 1) \left(\frac{p}{q}\right)^3 + (\lambda_3^2 - \lambda_3) \right] \rho^0 + \left[(1 - \lambda_3^2) - \frac{\lambda_3 - 1}{q^3} (q^3 + 3pq^2) \right] \rho^1 \right\},$$

$$C = \frac{1}{D} \left\{ \left[(1 - \lambda_2) \left(\frac{p}{q}\right)^3 + (\lambda_2 - \lambda_2^2) \right] \rho^0 + \left[(\lambda_2^2 - 1) - \frac{1 - \lambda_2}{q^3} (q^3 + 3pq^2) \right] \rho^1 \right\},$$

$$D = (\lambda_2 - \lambda_3)(1 - \lambda_2)(1 - \lambda_3).$$

łatwo sprawdzić, że $A \equiv 0$ dla dowolnych ρ^0, ρ^1 . Ze wzoru na wartości własne wynika, że:

$$\lambda_2 < 0, \quad \lambda_3 > 0, \quad |\lambda_2| > |\lambda_3|. \quad (21)$$

W takim razie, jeżeli ρ ma być rozkładem prawdopodobieństwa (tzn. $\rho^i \geq 0$), musi zachodzić:

$$\lambda_3 < 1, \quad (22)$$

$$B = 0, \quad (23)$$

$$C/D > 0, \quad (24)$$

Elementarne rozważania dowodzą, że warunek (22), jest równoważny warunkowi: $p < 2/3$. Warunek (24) jest równoważny warunkowi:

$$\rho^1 = \rho^0 \frac{2p^3 - 3pq^2 - q^3 + \sqrt{(3pq^2 + q^3)^2 + 4p^3q^3}}{3q^3 + 3pq^2 + \sqrt{(3pq^2 + q^3)^2 + 4p^3q^3}}. \quad (25)$$

Wiedząc, że $D < 0$, otrzymujemy po wstawieniu (25) do wzoru na C :

$$(\alpha + \sqrt{\gamma})(\beta - \sqrt{\gamma}) - (\beta + \sqrt{\gamma})(\alpha - \sqrt{\gamma}) < 0,$$

gdzie:

$$\alpha = 3q^3 + 3pq^2, \quad \beta = 2p^3 - 3pq^2 - q^3, \quad \gamma = (3pq^2 + q^3)^2 + 4p^3q^3.$$

Ale lewa strona tej nierówności wynosi $2(\beta - \alpha)\sqrt{\gamma}$, skąd niemal natychmiast otrzymujemy, że warunek (24) jest równoważny warunkowi: $p < 2/3$. Ostatecznie więc widzimy, że warunki: $p < 2/3$ oraz (25) zapewniają nieujemność rozwiązań $\rho^i, i \geq 0$, układu równań (15), podczas gdy warunek (14) zapewnia, że $\sum_{i \geq 0} \rho^i = 1$. Istnieje więc rozkład stacjonarny. Dowiedliśmy następującego wyniku.

Twierdzenie 5. Jeżeli $p < 2/3$, wówczas istnieje rozkład graniczny dla $n = 3, m = 2$. Jego FTP $G(s)$, jest określona wzorami: (13) oraz (14), (25).

Wniosek 2. Łatwe obliczenia oparte na różniczkowaniu $G(s)$ dowodzą, że graniczna wartość oczekiwana $\lim_{i \rightarrow \infty} E(N_i)$ jest dowolnie duża dla $p \rightarrow 2/3$ (por. wniosek 1).

5. UWAGI O PRZYPADKU OGÓLNYM I ZASTOSOWANIACH

Metoda użyta w punkcie 4 do wykazania istnienia rozkładu granicznego, może być z powodzeniem zastosowana dla dowolnych m i n . Jest ona bowiem zależna tylko od pasmowej struktury macierzy prawdopodobieństw przejścia. Ogólniejsze wyniki są w przygotowaniu.

Jak już wspomniano na wstępie, podstawowym zastosowaniem wyników pracy jest oszacowanie wielkości magazynów przy projektowaniu systemu linii montażowych. Inne metody procesów Markowa (por. [5]) pozwalają ocenić, jak często zaprojektowana skończona objętość okaże się niewystarczająca.

Najistotniejsze postulaty dla zastosowań "projektowych" przedstawiono w pracy [2].

Praca niniejsza jest jedną z serii prac autora, poświęconych dynamice losowych procesów dyskretnych. W pracy [3, część I] zdefiniowano szeroką klasę procesów, zachodzących w węzle montażu (rozumianym ogólniej niż w prezentowanej pracy). Praca [3, część II] poświęcona jest przypadkowi jednej linii wejściowej i jednej linii wyjściowej, których cykle mają się do siebie jak liczby całkowite. W pracy [3, część III] rozważano między innymi przypadek linii produkcyjnych obiekty komplementarne (otrzymano tam rezultaty negatywne, świadczące o braku rozkładów granicznych). Podobnej tematyce poświęcona jest także nieopublikowana praca dyplomowa, znajdująca się w dyspozycji autora.

LITERATURA

- [1] Feller W.: Wstęp do rachunku prawdopodobieństwa i jego zastosowań. T.I. PWN, Warszawa 1966.
- [2] Kimmel M.: Zastosowanie teorii procesów punktowych do projektowania węzła montażu. ZN Politechniki Śląskiej, Automatyka z. 54, Gliwice 1980.
- [3] Kimmel M.: Nietypowe zadania teorii kolejek, związane z dyskretnymi procesami przemysłowymi. Części: I, II, III. ZN Politechniki Śląskiej, Automatyka z. 61 (w druku).
- [4] Klimow G.P.: Teoria obsługi masowej. WNT, Warszawa 1979.
- [5] Langrock P., Jahn W.: Einführung in die Theorie der Markovschen Ketten und Ihre Anwendungen. BSB B.G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1979.
- [6] Pakes A.G.: Discrete Dams with Markovian Inputs. Stochastic Processes and Their Applications. 11, 1981, 57-78.

Recenzent: Doc. dr hab. inż. Jan WĘGLARZ

Wpłynęło do Redakcji 15.05.1982 r.

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕОРИИ МАРКОВСКИХ ПРОЦЕССОВ В ИССЛЕДОВАНИИ ГРАНИЧНЫХ
СВОЙСТВ ДИСКРЕТНЫХ ПРОЦЕССОВ

Р е з ю м е

Разработана модель одного класса дискретных процессов в виде цепи Маркова. Приведены теоремы о граничных свойствах системы и аналогии с теорией массового обслуживания.

APPLICATION OF MARKOV PROCESSES TO INVESTIGATION
OF LIMIT PROPERTIES OF CERTAIN DISCRETE PROCESSES

S u m m a r y

A study of the properties of some class of discrete processes is performed. The process is modelled by a Markov chain with denumerable state space. Limit theorem is proved for a special case of the process.